Carl Hjalmar Andersson bysmed i Horred.

Carl Hjalmar Andersson utanför smedjan. På vänster arm syns hans tatuerade hästsko.

Smedmästare Carl Hjalmar Andersson var född i Halland 1883 och dog i Horred1961. Hustrun Emma var född 1884 och dog 1946. De hade tre barn Lilly, Oscar och Astrid. Hemmet som hette Vasselund ligger efter Vassevägen. Han hade arbetat som gesäll på en smedja i Halland innan han kom till Horred.

Hans smedja låg i vägkröken vid järnvägsövergången nära mejeriet, där gamla vägen till Istorp gick förr. Det var en låg träbyggnad med en högre gavelliknande tillbyggnad med skorsten från ässjan och bälgen. Viktiga verktyg var städet, hammaren och ett flertal olika tänger mm.

Smedjan var gamla tiders verkstad där han bland annat tillverkade verktyg, lagade böndernas redskap, beslog vagnshjul. Från barndomen minns jag honom med stor skicklighet sko hästar på planen utanför smedjan. Sonen Oscar (1912-1953) hjälpte tidvis till i smedjan, annars var han rörmokare.

Maria Börjesson, som hade fotoaffär, har berättat att hon såg att Carl Hjalmar oftast cyklade från hemmet ner till smedjan, men ibland gick han och hade då med sig sin hund. Denne tyckte inte om tåget, som gick strax intill smedjan. En dag ställde sig hunden på spåret och skällde och blev överkörd av tåget.

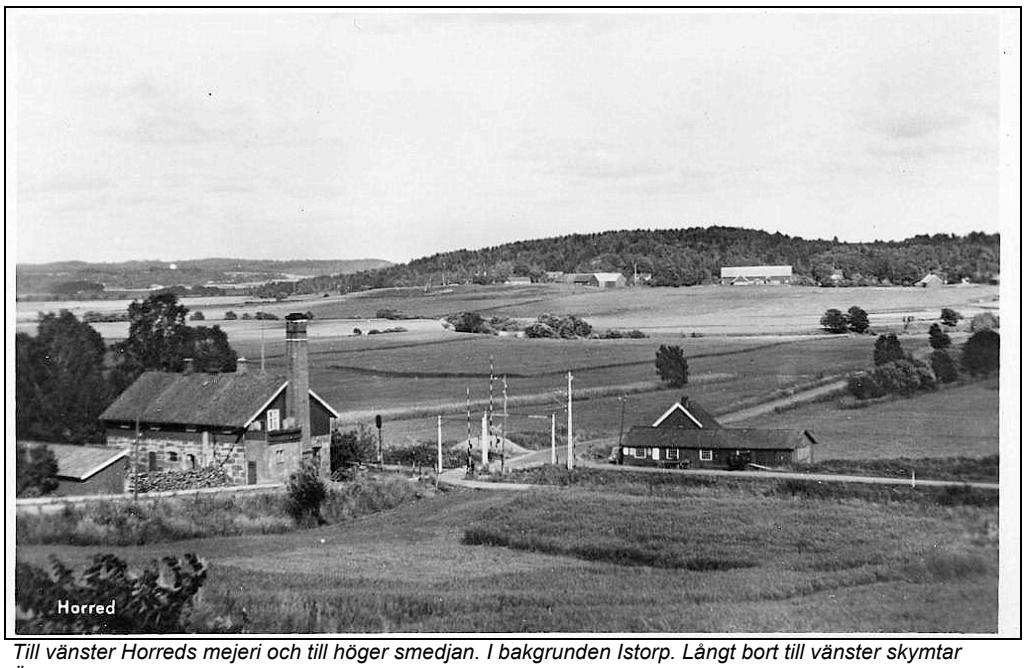

Till vänster Horreds mejeri och till höger smedjan. I bakgrunden Istorp. Långt bort till vänster skymtar Öxnevalla kyrka. Vägen bakom smedjan går till Istorp och vägen till höger mot Horreds järnvägsstation. Bilden är troligen från 1950-talet.

Historien om den så kallade kulknappen är den, som gjort honom mest välkänd och omskriven i tidningar och böcker. Kulknappen är den knapp, som enligt en sägen användes som kula för att skjuta kung Carl XII (1682-1718) till döds under slaget vid Fredriksten i Halden, Norge den 30 november 1718.

Enligt sägnen såg en soldat vid namn Nordenstierna Karl XII skjutas, varpå han gick fram för att plocka upp kulan som gått igenom kungens huvud. Han fann att kulan var en omgjord knapp från en av Karl XII:s många uniformer. Detta kan förklaras med att många under Karl XII:s tid trodde att kungen var skyddad av gudomliga krafter och således endast kunde dödas med ett av hans egna föremål, såsom till exempel en kostymknapp omformad och använd som kula.

Kulknappen med ca 19,5 mm i diameter, på Varbergs fästning.
Foto: Hallands kulturhistoriska museum.

Nordenstierna plockade upp kulan och tog med den hem till Deragården i Öxnevalla. Sägnen fick plötsligt aktualitet 1924 när Carl Hjalmar Andersson hämtade grus vid Deragården och fann en besynnerlig blyfylld mässingsknapp. 1932 lämnade han in knappen till intendent Albert Sandklef på Varbergs museum som kände till sägnerna om Karl XII och kulknappen. Denne utförde omfattande undersökningar, provskjutning-ar mm. Mycket stämmer t.ex. med kulans storlek och hålet i kungens huvud.

En DNA-analys utförd 2001 visar att det är samma DNA-variant på kulknappen, som i blodresterna på Carl XII:s handskar. Detta DNA är vanligt och ingenting är säkert. Det finns dock planer på att göra nya undersökningar av kungens huvud.

Carl Hjalmar Andersson på äldre dagar med sitt dragspel.

Carl Hjalmar var en skicklig och fantasifull berättare, som fick besök av skolklasser och dessa fick höra historien om kulknappen. När jag gick i Sjöbyskolan i början av 1950-talet kom han också dit och höll ett spännande föredrag. En gång var en skolklass hemma hos Hjalmar i bostaden nära Vassevägen, för att höra historien om kulknappen och sedan skriva en uppsats. Han hade ett gevär på väggen och en av eleverna undrade vad det var för en bössa. Hjalmar ville glädja barnen och berättade att ”detta va la bössa da sköte kongen mä”.

Vid bland annat Rödakors-auktioner i gamla Sjöbyskolan, minns jag honom iförd vit rock, när han sålde varm korv. Många ville prata om kulknappen och han svarade gärna på ett klurigt sätt. På fritiden spelade han emellanåt på sitt dragspel. I sin klockkedja hade han en kopia av kulknappen i guld som han fått från Varbergs museum. Han var en gemytlig och skojfrisk person med glimten i ögat som alla kände.

Familjegraven på Horreds kyrkogård är ingärdad med ankare och järnkedjor som Carl Hjalmar själv smitt. Foto: Kjell-Åke Brorsson 2015.

Kjell-Åke Brorsson 2015-04-02.